

de curte în Moldova, ci și *caracterele ei politice*). Curios: citind din cronicarul polonez M. Strykowski copioase extrase, în care se descriu recitățile epice din piețele publice balcanice, Al. Amzulescu omite singurul pasaj în care cronicarul se referă și la fapte românești. Iată ce spune în acest text Strykowski: după ce povestește cele văzute la curțile domnești de la București, unde se păstra, în sala de oșpețe, un portret al voievodului moldovean Ștefan cel Mare: « Moldovenii și muntenii cîntă despre acesta la toate mesele lor, acompaniindu-se cu muzica alăutei: « Ștefan Vodă bătea pe turci, bătea pe tătari, bătea pe unguri și pe galițieni și pe polonezi ! »¹. Prezența guslarilor la mesele domnești este atestată, de altfel, încă de la începutul sec. al XVI-lea, în *Învățăturile lui Neagoe Basarab*, care nu sînt străine de suflul eroic al epicii orale. Cunoșcători adînci ai culturii noastre vechi ca N. Iorga și P. P. Panaitescu nu s-au îndoit de existența poeziei de curte, element constitutiv al culturii feudale românești, ca și al altor culturi.

Existența poeziei de curte nu implică o alterare a geneticii și a rosturilor sociale ale poeziei populare, cum pare să creadă Al. Amzulescu, căutînd să stabilească între ele o incompatibilitate imaginară. Cea mai superficială cercetare critică a formelor poetice presupuse sau dovedite a fi aparținut genetic poeziei de curte *arată că asemenea forme au fost create de cîntăreți profesioniști, care își exercitau arta atît la mesele domnești ori boierești, cît și la nedeile și praznicele populare și chiar pe la hanuri, utilizînd pentru crearea operelor lor același fond epic și aceleași mijloace tehnico-artistice care, toate, au fost de esență populară*. Dar deosebirea reală dintre cele două serii de forme poetice — de curte și populare — o constituie funcțiunea socială a formelor respective — determinată de publicul căreia i se adresa — și posibilitatea de a identifica în versurile celor dintîi reflectări social-politice *specifice lumii feudale*.

Coincidența dintre linia politică a baladei lui Vartici² și aceea a lui Alexandru Lăpușneanu față de soacra sa, doamna Elena Rareș, atestată de textul cronicilor oficiale, indică destul de clar că forma inițială a baladei a aparținut repertoriului orientat politic după tendințele și interesele curții domnești. Balada lui Radu Calomfirescu povestește în forme literare similare³ uciderea din porunca lui Mihai Viteazul a boierului vinovat de trădare, *dar și dușmănit de boierii Buzesți*, acest ultim fapt, care a rămas necunoscut cronicilor epocii, fiind consemnat exact într-un raport diplomatic secret⁴. Este evident că și în acest caz balada a fost zisă întîi la curte, prin care trebuie să se înțeleagă de astă dată curțile marii boierimi. Existența unor evidente similitudini între realizarea artistică a versurilor unei balade de curte și a celor populare nu infirmă această realitate, fiindcă pentru cercetarea temeinică a unei creații poetice orale trebuie cercetat în primul rînd *fondul de fapte reflectate, tendința generală a operei*, din care se poate vedea mediul căreia i-o destina cîntărețul *profesionist*, care circula și în adunările populare și în cele de curte.

În vremurile dominate ideologic de conceptul romantic de « poezie populară », existența formelor poetice populare în a căror anecdotică se identifică evenimente și tendințe feudale nu ridică probleme, deoarece în acele vremuri societatea medievală era imaginată de cercetători ca un complex patriarhal, în care conviețuiau idilic boierul și țăranul. În concepția noastră situația este însă alta: geneticii și conservării formelor folclorice de acest tip trebuie să li se caute și să li se dea explicații pe linia de gîndire materialist-istorică. Simpla negație a existenței poeziei de curte, care singură explică totuși geneza unor asemenea forme, negare la care se reduce în ultima esență poziția lui Al. Amzulescu, nu constituie o soluție științifică.

Premisa greșită de la care pleacă — inexistența poeziei de curte, pomenită totuși de izvoare contemporane — duce la abordarea necorespunzătoare a problemei istoricității epicii noastre populare. Singurul argument notabil împotriva acestei istoricități invocat de Al. Amzulescu îl oferă balada ucraineană a lui Ștefan Vodă (1571). Crezînd că metoda identificării de fapte istorice reflectate în balade ar fi, mai ales aici, vulnerabilă, Al. Amzulescu își exercită asupra ei priceperea critică.

Miezul anecdotic al versurilor baladei lui Ștefan Vodă îl formează competiția dintre trei tabere: tătari, turci și moldoveni, pentru posesiunea unei fecioare, care îi pune la încercare pe pretendenți. Această competiție apare și în textul unei alte tradiții despre Ștefan cel Mare⁵.

¹ Pasajul e citat de-abia în subsol, la p. 65.

² Vezi A. Balotă, *Funcțiunea socială a cîntecului bătrînesc. Balada lui Vartici*, în « Revista de folclor », III, 1958, nr. 1, p. 101.

³ Al. Odobescu, *Antichități din județul Romanați*, București, 1878, p. 31 și urm.

⁴ Hurmuzaki, XII, p. 741, nr. MCVII.

⁵ Simion T. Kirileanu, *Ștefan cel Mare și Sfînt, istorisirii și cîntece populare*, ed. III, Min. Neamtu, 1924, p. 209, nr. 75.